

DREMPEL IN KERKJE GROET BLIJKT JOODSE GRAFSTEEN

De drempel van het witte kerkje in Groet blijkt een grafsteen te zijn, afkomstig van de 17-eeuwse joodse begraafplaats in Schoorl. De inscriptie op de steen luidt "Vida Fustel". Al eerder zijn bij het Groeter kerkje restanten met de hebreeuwse inscriptie "Fustel" aangetroffen. Het kerkbestuur heeft toegestaan dat de grafsteen wordt gelicht en wordt overgebracht naar de joodse begraafplaats Beth Haim te Ouderkerk aan de Amstel.

De joodse begraafplaats in Schoorl lag in de buurt van de huidige Zeeweg, in het duingebied ten westen van het fietspad. Tussen de jaren 1602 en 1616 hadden de joden in Amsterdam geen toestemming hun doden in die stad te begraven. Ook in dorpen in de buurt werd geen toestemming verkregen. Na veel getouwtrek wist men tenslotte een stuk grond te bemachtigen in Schoorl. Er zijn ondanks de grote transportproblemen en de hoge kosten circa vijftig mensen in Schoorl begraven.

In 1634 werd de begraafplaats definitief gesloten. Van een aantal mensen zijn toen de stoffelijke resten en de grafstenen naar Ouderkerk aan de

Amstel overgebracht. In de loop der eeuwen zijn de achtergebleven natuursteenresten gebruikt voor andere doeleinden. De eerste die te Schoorl begraven werd, was Garcia Pimental (alias Isaac Abeniacar), familielid van Koning

Hendrik IV van Frankrijk

Thans is het terrein in Groet met hout beplant. De bodemgesteldheid draagt nog kenmerken van een begraafplaats. Ook zullen er nog wel zerken onder het zand bedolven liggen. In overleg met de burgemeester van Schoorl, S.G.L.F. Baron van Fridagh, is het perceel in een openbare veiling gekocht. Het is toen zonder winst aan de gemeente aangeboden, doch onder de voorwaarde dat het nimmer met huizen bebouwd en door wegen doorkruist mag worden. Slechts de aanleg van een rijwielpad werd toegestaan. De gemeenteraad aanvaardde dit aanbod, zodat de grond, waar eenmaal de Portugees-Israëlieten werden begraven, in ongeschonden staat als gemeenteeigendom bewaard blijft.

Op 16 juni 1999 werd de grafsteen, die op de stoep voor de ingang van het witte Kerkje te Groet lag, overgebracht naar de Portugees-Israëlietische begraafplaats Beth Haim te Ouderkerk aan de Amstel en is daarmee de oudst zichtbare steen!

KLAAR VOOR HET JAAR 2000

Aangezien het nieuwe millennium nadert, wordt in het kantoor van de Stichting hard gewerkt om de computer apparatuur op het jaar 2000 af te stemmen.

De database-gegevens van begrafenissen vanaf 1614 - en soms gegevens van de vroegere begraafplaats in Groet - kunnen nog niet via onze website worden benaderd.

De kosten voor een veilige site, waarop onderzoekers de mogelijkheid krijgen de database te raadplegen, zijn geschat op f15.000 tot f 20.000. Er wordt gezocht naar finan-

cieringsmogelijkheden

Onze huidige homepage, locatie: www.cardozo.org/bethhaim, is goed opgezet met de hulp van Jonathan Cardozo uit Amerika. Vanuit onze homepage is een link gelegd naar de site van het Joods Historisch Museum en de Nederlandse Society for Jewish Genealogy.

Wij hopen in het toekomst ook onze verzameling van historische foto's op Internet te kunnen verspreiden. Het is voor Beth Haim van groot belang donateurs en sponsors te

vinden, die het mogelijk maken dat belangstellenden de informatie via Internet kunnen verkrijgen.

Wij volgen met deze ontwikkeling David Henriques de Castro, die zelf de nieuwste technologie van zijn tijd gebruikte ter illustratie van zijn Keur van Grafstenen. Het gebruik van Internet maakt het mogelijk om een schat van kennis uit Ouderkerk te verspreiden onder alle mensen.

CASTRO NIEUWSBRIEF

Castro Nieuwsbrief is een uitgave van het David Henriques de Castrofonds, Kerkstraat 7, 1191 JB Ouderkerk a/d Amstel
Tel.: 020-496 34 98, Fax: 020-496 54 96, e-mail bethaim@wxs.nl, Postbank 69 34 112, Rabobank 35 18 48 800

EEN AANTAL FONDSSEN EN DE OVERHEID STEUNEN BETH HAIM

In de afgelopen maanden heeft een aantal fondsen bijdragen toegezegd, waarmee het restauratieplan van de architect Braaksma & Roos en het groenplan van Donker Tuin- en Landschapsingenieurs voor een groot deel kunnen worden uitgevoerd. Het VSB-fonds, het Prins Bernhard Fonds, de Gravin van Bylandt Stichting, het Bouwfonds Nederlandse Gemeenten, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Provincie Noord-Holland en de gemeente Amsterdam hebben tezamen een bedrag van 3 miljoen gulden voor de restauratie bijeengebracht. De Stichting heeft kans gezien om nog eens van particulieren ongeveer f 600.000,- in te zamelen.

Onze stichting heeft de architect inmiddels opdracht gegeven een bestek op te stellen en de werkzaamheden aan te besteden. Naar verwachting zullen de restauratiewerkzaamheden medio augustus 1999 starten.

Het bestuur zet zich thans in om de resterende circa 2 miljoen bijeen te brengen. Daarnaast zal een fonds moeten worden gevormd, waardoor de straks gerestaureerde en herstelde begraafplaats jaarlijks kan worden onderhouden.

De inzameling van giften gaat dus onverminderd door. Met deze bijdragen hoopt de stichting dat de restauratie voltooid kan worden en ook in het jaarlijks onderhoud kan worden voorzien,

zodat dit unieke monument voor ons nageslacht bewaard zal kunnen blijven.

C. de Groot,
voorzitter

Gedeputeerde van de provincie Noord-Holland, de heer Mr. H.M. Meijdam en wethouder H. Groen van de gemeente Amsterdam bezoeken Beth Haim. Van de provincie werd een cheque t.w.v. f 1.500.000,- in ontvangst genomen. Bij monde van de wethouder heeft de gemeente Amsterdam een bedrag van f 250.000,- toegezegd.

KEUR VAN GRAFSTENEN

Het levenswerk van David Henriques de Castro, samengebracht in zijn publicatie Keur van Grafstenen, is op initiatief van de Stichting tot Instandhouding en Onderhoud van Historische Joodse Begraafplaatsen in Nederland tegelijkertijd met de tentoonstelling opnieuw uitgebracht in een fotografische herdruk, die door verzamelaars zeer gewaardeerd zal worden. Aan deze nieuws-

brief is een bestelformulier toegevoegd, waarmee deze uitgave kan worden aangeschaft. Het boek kost f 125,-. Het rijk geïllustreerde boek met 224 pagina's zal in augustus 1999 in een beperkte genummerde oplage verschijnen.

f 100.000 VAN VWS VOOR HET GROENPLAN VAN BETH HAIM

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft een subsidie toegezegd van f 100.000,-, waarmee een deel van het groen op de begraafplaats zal worden aangepakt. Na een lange tijd van planvoorbereiding is er een masterplan opgesteld waarmee een inhaalslag op het onderhoud gemaakt moet worden. Aan de hand van dit masterplan en inventarisaties in het veld is er door Donker Tuin & Landschapsingenieurs een bestek opgesteld. Enkele wijzingen zullen de komende periode nog in dit bestek doorgevoerd moeten worden, waarna er begin juli 1999 aanbesteed kan worden. Na de aanbesteding zal de aannemer aan wie het werk gegund wordt, zich circa 14 maanden moeten ontfermen over de begraafplaats.

Donker Tuin & Landschapsingenieurs zal namens de Portugees-Israëlietische Begraafplaats in de persoon van dhr. Kiekebos directie voeren over het project. Een aantal belangrijke taken hierbij is het uitvoeren van controles op kwaliteit en verwerkte hoeveelheden. Tevens is de directie de schakel tussen de opdrachtgever en de aannemer.

Na 14 maanden intensief werk op Beth Haim zal de begraafplaats een geheel ander netheidsbeeld hebben. Om dit de komende decennia vast te houden, zullen er duidelijke richtlijnen worden vastgesteld voor het jaarlijks beheer. Dat er een arcadische en natuurlijke sfeer moet blijven is hierbij een vast gegeven.

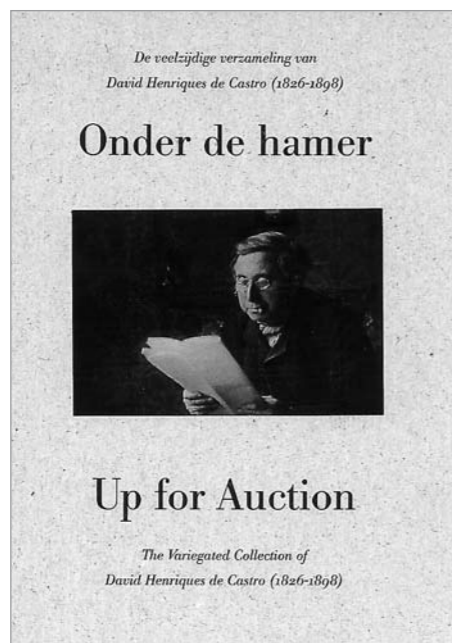
De hagen en de paden vormen een essentieel onderdeel in de ruimtelijke opbouw van Beth Haim. Nog dit jaar zal gestart worden met de herbepaling van hagen en gefaseerde vervanging van de iepen met het oog op de iepziekte. De hagen vanaf de Koningin Julianalaan tot aan het Rodeamentoshuis zullen geheel worden vervangen door haagbeuk. De oude paden worden voorzien van een nieuwe toplaag. Tevens zal het reeds opgeknapt gedeelte van het padenstelsel voorzien worden van een juiste toplaag, waardoor het geheel beter begaanbaar wordt en hetzelfde uiterlijk krijgt als de te renoveren paden.

De randbeplanting langs de Koningin Julianalaan wordt aangevuld en verdicht met bosplantsoen. Het beheer is gericht op het selectief snoeien en terugzetten van beplanting, zodat een gesloten bosschagerand zal worden afgewisseld met open delen. In de rand blijven grote wilgen en essen gehandhaafd, die waar nodig gesnoeid of geknot worden. De opslag van iepen zal zoveel mogelijk worden afgezet. Op het oudste veld zullen een aantal grote wilgen worden geveld; deze bomen zijn aan het eind van hun levenscyclus en vormen een bedreiging voor de begraafplaats. Tevens zal er een gedeelte van het museumpark niet meer gemaaid worden. Hierdoor hopen we dat er door spontane opslag weer een bos ontstaat. Naar verwachting zullen de werkzaamheden half juli 1999 aanvangen.

De gedenkzuil bij het graf van David Henriques de Castro (1826 - 1898).

TENTOONSTELLING "ONDERDEHAMER" IN HET JOODSHISTORISCH MUSEUM TE AMSTERDAM

Bezoek voor de meest recente informatie over tentoonstellingen en evenementen de website: www.jhm.nl. Behalve praktische informatie over het museum vindt u er onze gehele museale collectie, met beeldmateriaal. Het interactieve gedeelte bevat een aantal spelletjes voor jong en oud. Spel bijvoorbeeld uw naam eens in het Hebreeuws..

De tentoonstelling in het Joods Historisch Museum is t/m 29 augustus 1999 dagelijks geopend van 11.00 tot 17.00 uur. Informatie over de tentoonstellingen is te verkrijgen bij het Museum aan het Jonas Daniël Meijerplein 2-4, 1011 RH te Amsterdam onder telefoonnummer 020-625 42 29.

DE VEELZIJDIGE VERZAMELING VAN DAVID HENRIQUES DE CASTRO (1826-1898)

In het voorjaar van 1899 werd in Amsterdam onder grote belangstelling de verzameling van wijlen David Henriques de Castro Mozeszoon geveild. De voorwerpen varieerden van sieraden, luxueuze huisraad, schilderijen, penningen en munten tot een Atlas van Amsterdam en een omvangrijke bibliotheek.

Na de veiling viel deze unieke verzameling uiteen en raakten de voorwerpen verspreid over verschillende collecties, bij particulieren en publieke instellingen, in Nederland en daarbuiten.

Projectleider Julie-Marthe Cohen van het Joods Historisch Museum hield een zeer succesvolle zoekactie naar de verschillende objecten, zodat nu precies honderd jaar na de veiling een deel van de verzameling weer bij elkaar kon worden gebracht. Het resultaat is te zien op de tentoonstelling Onder de hamer. De veelzijdige verzameling van David Henriques de Castro (1826-1898).

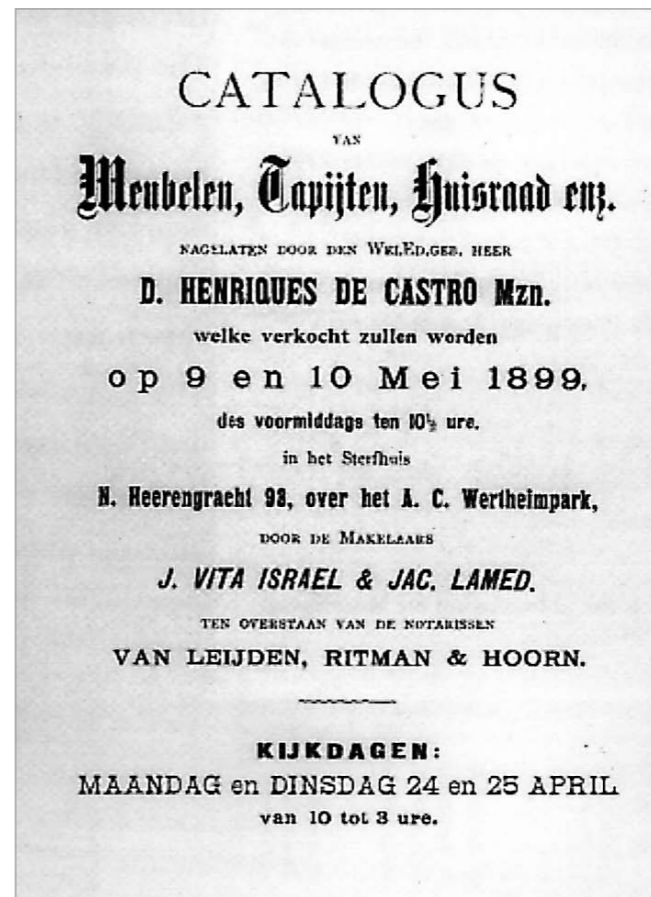
De tentoonstelling is ook een ode aan de verzamelaar zelf, die in de eerste plaats bekendheid verwierf door zijn monumentale boek Keur van Grafsteenen (1883). Hierin deed De Castro verslag van zijn onderzoek op de Portugees-joodse begraafplaats Beth Haim in Ouderkerk aan de Amstel, een project dat dertig jaar van zijn leven in beslag nam en op eigen initiatief en kosten werd gerealiseerd. De Castro behoort dan ook zelf tot de 'beroemde mannen der Portugeesch-Israëlietische Gemeente te Amsterdam', wier nagedachtenis – zo vermeldt de aan hem gewijde gedenkzuil – hij levend heeft willen houden.

David Henriques de Castro Mzn. werd op 22 januari 1826 in Amsterdam geboren. Hij was een telg van een van de oudere voorname en welgestelde Portugees-joodse families van Amsterdam. Wegens een zwakke

gezondheid moest hij zijn opleiding aan de Latijnse school vroegtijdig afbreken, maar kreeg vervolgens les aan huis in wiskunde en klassieke talen. Spaans en Portugees leerde hij zichzelf. In 1850 trouwde hij met jonkvrouw Sara Lopes Suasso de Pinto (1822-1892).

had dan ook tot de rijke toplaag van Amsterdam behoord.

De Castro overleed op 10 oktober 1898 aan de gevolgen van een longontsteking en werd op 14 oktober op 'zijn' begraafplaats in Ouderkerk aan de Amstel ter aarde besteld.

Zij kregen vijf kinderen en woonden in een groot herenhuis op de Nieuwe Herengracht 92.

Na zijn huwelijk was hij vooral actief binnen de joodse gemeente, onder meer als parnas en lid van de kerkeraad. Hij was bestuurder van de armenschool en zette zich in voor verschillende filantropische projecten. Aangezien De Castro zeer vermogend was, hoefde hij niet te werken en kon hij zich volledig wijden aan zijn liefhebberijen, waaronder met name de studie van de Portugees-joodse geschiedenis. Bij zijn dood liet hij een vermogen van achthonderduizend gulden na (met een huidige waarde van ongeveer 20 miljoen gulden). De Castro

De Castro was een man met een groot historisch besef, die zich gedurende tientallen jaren van zijn leven bevoegen had ingezet voor het (re)construeren en conserveren van historische 'bouwstoffen' (zowel in letterlijke als figuurlijke zin). Waarom hij geen maatregelen trof om zijn unieke bibliotheek integraal voor het nageslacht te bewaren (zoals anderen voor hem hadden gedaan), is niet duidelijk. Noch in zijn testament, noch in zijn gereserveerde brieven blijkt enige bezorgdheid over het voortbestaan van zijn kostbaar bezit.

Het resultaat van zijn navorsingen op de Portugees-joodse begraafplaats bleef daarentegen wel tastbaar. Een inscriptie op zijn gedenkzuil bij zijn graf, die in het jaar na zijn overlijden werd geplaatst en was vervaardigd door de kunstenaar Joseph Mendes da Costa (1863-1939) vat zijn grote verdiensten als volgt samen: "Dit gedenkteken werd opgericht door vrienden en

vereerders van wijlen David van Mozes Henriques de Castro Z.G. ter herinnering aan de belangrijke werken door hem op deze begraafplaats tot stand gebracht met het doel de nagedachtenis der beroemde mannen der Portugeesch-Israëlietische Gemeente te Amsterdam voor het nageslacht te bewaren." Deze tekst is een sterk verkorte versie van de tentoonstellingspublicatie Onder de hamer. De veelzijdige verzameling van David Henriques de Castro, geschreven door Julie-Marthe Cohen, prijs f 14,95, is te verkrijgen in de Museumshop en op het kantoor Kerkstraat 7 van de Portugees-Israëlietische begraafplaats Beth Haim te Ouderkerk aan de Amstel.